

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 108 I

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

63 metai

2020 m. balandžio 1 d.

Turinys

II *Komunikatai*

EUROPOS SĄJUNGOS INSTITUCIJŲ, ĮSTAIGŲ IR ORGANŲ PRIIMTI KOMUNIKATAI

Europos Komisija

2020/C 108 I/01

Komisijos komunikatas, — Europos Komisijos gairės, kaip naudotis viešųjų pirkimų sistema COVID-19 krizės sukeltos nepaprastosios padėties sąlygomis 1

LT

II

(Komunikatai)

EUROPOS SAJUNGOS INSTITUCIJŲ, ĮSTAIGŲ IR ORGANŲ PRIIMTI
KOMUNIKATAI

EUROPOS KOMISIJA

KOMISIJOS KOMUNIKATAS

**Europos Komisijos gairės, kaip naudotis viešųjų pirkimų sistema COVID-19 krizės sukeltos
nepaprastosios padėties sąlygomis**

(2020/C 108 I/01)

1. **Ižanga. Viešųjų pirkimų sistemos galimybės ir lankstumas**

COVID-19 sukėlė sveikatos krizę, kuriai įveikti reikia greitų ir sumanių sprendimų – turime operatyviai spręsti klausimą, kaip patenkinti be galo padidėjusį panašių prekių ir paslaugų poreikį, kai tam tikros tiekimo grandinės yra sutrikdytos. Daugeliu atvejų už šias prekes ir paslaugas valstybėse narėse atsako viešieji pirkėjai. Jie turi užtikrinti pakankamą kiekį asmeninių apsaugos priemonių, kaip antai medicininių kaukių ir apsauginių pirštinių, medicininės įrangos, ypač ventiliatorių, kitų medicinos priemonių, taip pat ligoninių vietų ir IT infrastruktūros – ir tai dar ne viskas.

Europiniu lygmeniu Europos Komisija kartu su valstybėmis narėmis jau sustiprino šios srities veiksmus – pradėtos bendros viešųjų pirkimų procedūros įvairioms medicinos priemonėms įsigyti.

Siekdama nepaprastosios padėties sąlygomis teikti kuo veiksmingesnę pagalbą, šiose gairėse ⁽¹⁾ Komisija paaiškina visas ES viešųjų pirkimų sistemoje numatytas galimybes ir išimtis, kuriomis galima pasinaudoti įsigyjant priemones, paslaugas ir darbus, reikalingus krizei įveikti.

Viešieji pirkėjai turi keletą galimybių.

- Pirma, skubos atveju jie gali pasinaudoti galimybe taikyti gerokai trumpesnius terminus, kas leistų pagreitinti ribotų ir atvirų konkursų procedūras.
- Jei to nepakaktų, galima rengti neskelbiamas derybas. Prireikus sutartis gali būti sudaroma tiesiogiai su iš anksto atrinktu rangovu, bet tik su sąlyga, kad jis yra vienintelis rangovas, galintis įvykdyti sutartį atsižvelgiant į techninius ir laiko suvaržymus, susijusius su ypatinga skuba.
- Be to, viešieji pirkėjai turėtų apsvarstyti alternatyvius sprendimus ir konsultuotis su rinkos dalyviais.

(¹) Gairės grindžiamos 2015 m. rugsėjo 9 d. Komisijos komunikatu „ES viešųjų pirkimų taisyklių taikymas ir dabartinė prieglobsčio krizė“, COM/2015/0454 *final*. Šiose gairėse vadovaujamas tuo, kaip Komisija aiškina Sutartis, viešųjų pirkimų direktyvas ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teismas) praktiką. Reikia pažymėti, kad privalomas Sąjungos teisės aiškinimas bet kuriuo atveju yra Europos Sąjungos Teisingumo Teismo prerogatyva. Šiomis gairėmis teisinė sistema nekeičiama.

Šiose gairėse visų pirma kalbama apie viešuosius pirkimus ypatingos skubos atvejais, kai viešieji pirkėjai procedūrą turi atlikti per kelias dienas, o kartais ir per kelias valandas. ES direktyvose nėra procedūrinių apribojimų, kurie būtų taikytini tokioje situacijoje kaip dabartinė COVID-19 krizė, kurią reikia spręsti ypatingos skubos, kurios nebuvo galima numatyti, tvarka.

Neskelbiamos derybos yra procedūra, leidžianti viešiesiems pirkėjams per trumpiausią laiką įsigyti prekių ir paslaugų. Pagal šią procedūrą, kaip nustatyta Direktyvos 2014/24/ES (toliau – Direktyva) ⁽²⁾ 32 straipsnyje, viešieji pirkėjai gali derėtis tiesiogiai su galimu (-ais) rangovu (-ais) – netaikomi jokie terminai, minimalus apklausiamų kandidatų skaičius ar kiti procedūriniai reikalavimai. ES lygmeniu nenustatyti jokie šios procedūros etapai. Praktiškai tai reiškia, kad institucijos gali veikti taip greitai, kaip leidžia jų techninės ir fizinės galimybės – ši procedūra yra *de facto* tiesioginis sutarties skyrimas, o jos apribojimai tėra nulemti fizinių ir (arba) techninių apribojimų, susijusių su turimu produktų kiekiu ir pristatymo greičiu.

Europos viešųjų pirkimų sistema viešiesiems pirkėjams suteikia daug lankstumo, leidžiančio greičiausiu būdu įsigyti prekių ar paslaugų, tiesiogiai susijusių su COVID-19. Siekdami pagreitinti pirkimo procedūras, viešieji pirkėjai gali apsvarstyti šias galimybes:

- susisiekti su galimais rangovais ES ir už jos ribų telefonu, e. paštu ar asmeniškai,
- įdarbinti agentus, turinčius geresnių ryšių rinkoje,
- komandiruoti atstovus tiesiogiai į tas šalis, kurios turi reikiamų atsargų ir gali nedelsdamos jas pristatyti,
- susisiekti su galimais tiekėjais ir aptarti galimybę padidinti gamybos apimtį arba gamybos pradžią ar atnaujinimą.

Tačiau atsidūrus situacijoje, kai nepaprastai padidėjus panašių prekių, produktų ir paslaugų poreikiui smarkiai sutrinka tiekimo grandinė, gali būti fiziškai ir techniškai neįmanoma viešuosius pirkimus vykdyti net pagal greičiausias numatytas procedūras. Siekdami patenkinti šiuos poreikius, viešieji pirkėjai gali būti priversti ieškoti alternatyvių ir galimai inovacinių sprendimų – vieni gali būti jau prieinami rinkoje, o kitus bus galima gauti jau (labai) greitai. Viešieji pirkėjai turės pasirinkti tinkamus sprendimus ir susisiekti su galimais tiekėjais, kad įvertintų, ar šios alternatyvos tenkina jų poreikius ⁽³⁾. Kontaktai su rinkos dalyviais suteikia galimybių atsižvelgti į strateginius viešųjų pirkimų aspektus – vykdant viešųjų pirkimų procedūrą atsižvelgiama į aplinkosaugos, inovacijų ir socialinius aspektus, įskaitant visų įsigyjamų produktų prieinamumą.

ES teisinė sistema suteikia viešiesiems pirkėjams visišką laisvę konsultuotis su rinkos dalyviais ir užmegzti naujus ryšius. Yra daug būdų užmegzti ryšį su rinkos dalyviais, siekiant paskatinti tiekimą – vidutinės trukmės poreikių atveju pagreitintų procedūrų taikymas yra patikimas būdas užtikrinti ekonominį naudingumą ir platesnę prieigą prie esamų išteklių. Kitos priemonės.

- Pasinaudodami inovacinėmis skaitmeninėmis priemonėmis ⁽⁴⁾, viešieji pirkėjai galėtų sudomintų daugiau ekonominės veiklos vykdytojų, galinčių pasiūlyti alternatyvių sprendimų. Pavyzdžiui, jie gali skelbti hakatonus dėl naujų idėjų, kaip būtų galima išdezinfekavus pakartotinai panaudoti medicininės kaukes, veiksmingai apsaugoti medicinos darbuotojus, nustatyti virusą aplinkoje ir pan.
- Be to, viešieji pirkėjai gali glaudžiai bendradarbiauti su inovacijų ekosistemomis ar verslo tinklais, kurie galėtų pasiūlyti sprendimų.

⁽²⁾ 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2014/24/ES dėl viešųjų pirkimų, kuria panaikinama Direktyva 2004/18/EB (OL L 94, 2014 3 28, p. 65).

⁽³⁾ Inovacinių produktų ir paslaugų pirkimo gairės ir geroji patirtis: https://ec.europa.eu/info/policies/public-procurement/support-tools-public-buyers/innovation-procurement_lt

⁽⁴⁾ Skaitmeniniais viešaisiais pirkimais skatinami inovaciniai metodai https://ec.europa.eu/growth/single-market/public-procurement/digital_lt

Viešieji pirkėjai gali pasikliauti ES viešųjų pirkimų sistema, kurioje yra numatyta priemonių, leidžiančių atsižvelgti į tokias itin sunkias situacijas kaip COVID-19 pandemija.

Ji leidžia viešiesiems pirkėjams taikyti daugiapakopę strategiją ir skatina tai daryti. Pirma, atsižvelgdamos į savo neatidėliotinus ir numatomus trumpojo laikotarpio poreikius, jos turėtų visapusiškai išnaudoti sistemos lankstumą. Pagal vieną iš neprivalomųjų priemonių, jos kviečiamos vykdyti bendrus pirkimus ir pasinaudoti Komisijos bendrų viešųjų pirkimų iniciatyvomis. Procedūros su sutrumpintais terminais tinkamos vidutinės trukmės laikotarpio poreikiams tenkinti, nes jos iš esmės yra patikimesnės siekiant ekonominio naudingumo ir leidžia įmonėms geriau pasinaudoti ekonominėmis galimybėmis ir pasiekti įvairesnius išteklius.

Komisija, pasitelkdama visus savo išteklius, toliau teiks konsultacijas ir pagalbą ⁽⁵⁾ valstybėms narėms ir viešiesiems pirkėjams.

2. **Procedūrų ir terminų galimybės ES viešųjų pirkimų sistemoje. Skubos ir ypatingos skubos atvejai**

Dėl staigos ir labai plačiai išplitusios COVID-19 sveikatos krizės Europos Sąjungai tenka spręsti daugybę problemų. Šiose gairėse apžvelgiama, kaip viešieji pirkėjai ir perkančiosios organizacijos ⁽⁶⁾ gali greitai įsigyti pirmojo būtinumo prekių bei paslaugų, ir, kai reikia, papildomos infrastruktūros.

Europos viešųjų pirkimų taisyklėse, kurios išdėstytos Direktyvoje, numatytos visos reikiamos priemonės šiems poreikiams patenkinti.

2.1. **Procedūrų pasirinkimas. Bendra informacija**

Sutartis, kurios patenka į Direktyvos taikymo sritį, perkančioji organizacija gali sudaryti pasirinktinai atviro arba riboto konkurso būdu (Direktyvos 26 straipsnio 2 dalis) ⁽⁷⁾.

Atviras konkursas pagal Direktyvą vykdomas taikant 35 dienų pasiūlymų pateikimo terminą ⁽⁸⁾.

Riboto konkurso atveju Direktyvoje nustatytas 30 dienų paraiškų dalyvauti pateikimo terminas ir dar 30 dienų terminas pasiūlymams pateikti ⁽⁹⁾. Jei nacionalinės teisės aktais jau įgyvendinta tokia galimybė, subcentrinės perkančiosios organizacijos (pvz., regionų ar vietos valdžios institucijos) ir konkurso dalyviai gali susitarti dėl pastarojo termino; jei susitarti nepavyksta, gali būti taikomas ne trumpesnis kaip 10 dienų terminas ⁽¹⁰⁾.

Be to, atvirų ir ribotų konkursų atveju šie terminai gali būti sutrumpinti:

- 1) jeigu išankstinis informacinis skelbimas nėra naudojamas kaip kvietimo dalyvauti konkurse priemonė, bet jame yra visa informacija, kurią reikia pateikti skelbime apie pirkimą pagal V priedo B dalies I skirsnį, ir jis buvo išsiųstas paskelbti likus ne mažiau kaip 35 dienų ir ne daugiau kaip 12 mėnesių iki skelbimo apie pirkimą išsiuntimo dienos;
- 2) skubiais atvejais, kai perkančioji organizacija tinkamai pagrindžia, kad taikytinas terminas yra neįmanomas (žr. 2 punktą).

2.2. **Sutrumpinti terminai skubos atvejais**

Direktyvoje numatyta galimybė gerokai sutrumpinti bendruosius terminus, jei to reikia dėl skubos: atviro konkurso atveju dėl pagrįstų skubos priežasčių pasiūlymų pateikimo terminas gali būti sutrumpintas iki 15 dienų ⁽¹¹⁾; riboto konkurso atveju paraiškų dalyvauti pirkime pateikimo terminas gali būti sutrumpintas iki 15 dienų ⁽¹²⁾, o pasiūlymų pateikimo terminas – iki 10 dienų ⁽¹³⁾. Tai leidžia greitai sudaryti sutartį.

⁽⁵⁾ ES yra daugiau kaip 250 000 perkančiųjų organizacijų, su kuriomis Komisija susisiečia per valstybių narių paskirtus nacionalinius kontaktinius punktus, naudodamasi specialia internetine priemone WIKI.

⁽⁶⁾ Valstybės, regionų ar vietos valdžios institucijos, įstaigos, kurių veiklą reglamentuoja viešoji teisė, tų institucijų ir (arba) įstaigų, kurių veiklą reglamentuoja viešoji teisė, asociacijos.

⁽⁷⁾ Skelbiamų derybų ar konkurencinio dialogo procedūros šiuo atveju greičiausiai nebūtų aktualios, nes susiklosčius tokiai padėčiai, kaip numatoma šiose gairėse, jų taikymo sąlygos nebūtų tenkinamos.

⁽⁸⁾ Direktyvos 2014/24/ES 27 straipsnis.

⁽⁹⁾ Direktyvos 2014/24/ES 28 straipsnis.

⁽¹⁰⁾ Direktyvos 2014/24/ES 28 straipsnio 4 dalis.

⁽¹¹⁾ Direktyvos 2014/24/ES 27 straipsnio 3 dalis.

⁽¹²⁾ Direktyvos 2014/24/ES 27 straipsnio 3 dalis.

⁽¹³⁾ Direktyvos 2014/24/ES 28 straipsnio 6 dalis.

Taikant pagreitintą atviro ar riboto konkurso procedūrą privalu laikytis vienodo požiūrio ir skaidrumo principų, net skubos atveju užtikrinant konkurenciją. Skubos atvejais, kai įprastomis aplinkybėmis taikytini terminai tampa neįmanomi, perkančiosios organizacijos gali sutrumpinti terminus, kurie pagal Direktyvą taikomi atviro arba riboto konkurso procedūrai.

Procedūra	Minimalūs įprasti terminai	Minimalūs sutrumpinti terminai
Atviras konkursas	35 dienos ⁽¹⁴⁾	15 dienų
Ribotas konkursas (1 etapas: paraiškų dalyvauti pirkime pateikimas)	30 dienų ⁽¹⁵⁾	15 dienų ⁽¹⁶⁾
Ribotas konkursas (2 etapas: pasiūlymo pateikimas)	30 dienų ⁽¹⁷⁾	10 dienų ⁽¹⁸⁾

2.3. Ypatingos skubos atvejai. Neskelbiamų derybų procedūra

Neskelbiamų derybų procedūra yra Sąjungos teisėje numatyta papildoma priemonė, leidžianti greičiau sudaryti sutartis dėl poreikių, susijusių su COVID-19 pandemija.

Sudaryti viešąsias sutartis neskelbiamų derybų būdu perkančiosios organizacijos gali kai „tai yra neišvengiamai būtina, kai dėl ypatingos skubos, susidariusios dėl įvykių, kurių perkančioji organizacija negalėjo numatyti, neįmanoma laikytis atviro ar riboto konkurso procedūrų arba konkurso procedūros su derybomis terminų. Aplinkybės, kuriomis remiamasi norint pateisinti ypatingą skubą, bet kuriuo atveju neturi priklausyti nuo perkančiosios organizacijos“ (Direktyvos 32 straipsnio 2 dalies c punktas).

Kadangi taikydamos šią procedūrą perkančiosios organizacijos nukrypsta nuo pagrindinio Sutarties principo dėl skaidrumo, Teisingumo Teismas nustatė reikalavimą, kad ši procedūra būtų pasitelkiama tik išimtiniais atvejais. Turi būti tenkinamos iškart visos sąlygos, o aiškinti jas reikia siaurai (žr., pavyzdžiui, sprendimus *Komisija prieš Vokietiją*, C-275/08, ir *Consiglio Nazionale degli Ingegneri*, C-352/12). Derybos be išankstinio skelbimo apie pirkimą leidžia perkančiosioms organizacijoms tartis tiesiogiai su galimais rangovais; tačiau neleidžiama sudaryti sutarties tiesiogiai su iš anksto atrinktu rangovu, nebent jis būtų vienintelis rangovas, galintis įvykdyti sutartį atsižvelgiant į techninius ir laiko suvaržymus, susijusius su ypatinga skuba.

Kiekviena perkančioji organizacija, norinti taikyti tokią neskelbiamų derybų procedūrą, turės įvertinti, ar tenkinami visi reikalavimai. Tokios procedūros pasirinkimas turės būti pagrįstas atskiroje ataskaitoje ⁽¹⁹⁾. Kiekvienu konkrečiu atveju turi būti tenkinami visi šie kriterijai:

2.3.1. „Įvykiai, kurių atitinkama perkančioji organizacija negalėjo numatyti“

COVID-19 pacientų, kuriems reikia gydymo, skaičius kasdien didėja ir daugumoje valstybių narių greičiausiai toliau didės, kol pasieks piką.

Šių įvykių, ypač specifinės jų plėtros, jokia perkančioji organizacija negalėjo numatyti. Akivaizdu, kad nebuvo galima iš anksto numatyti ir suplanuoti konkrečių ligoninių ir kitų sveikatos priežiūros įstaigų poreikių teikti gydymo paslaugas, asmens apsaugos priemones, ventiliatorius, papildomas lovas ir papildomą intensyviąją priežiūrą bei ligoninių infrastruktūrą, įskaitant visą tam reikalingą techninę įrangą, todėl perkančiosioms organizacijoms tai yra įvykis, kurio nebuvo galima numatyti.

2.3.2. Ypatinga skuba, dėl kurios laikytis bendrųjų terminų neįmanoma

Nėra abejonių, kad neatidėliotini ligoninių ir sveikatos priežiūros įstaigų poreikiai (prekių, paslaugų ir viešųjų darbų) turi būti patenkinti kuo greičiau.

⁽¹⁴⁾ Direktyvos 2014/24/ES 27 straipsnis.

⁽¹⁵⁾ Direktyvos 2014/24/ES 28 straipsnis.

⁽¹⁶⁾ Direktyvos 2014/24/ES 28 straipsnio 6 dalis.

⁽¹⁷⁾ Direktyvos 2014/24/ES 28 straipsnis.

⁽¹⁸⁾ Direktyvos 2014/24/ES 28 straipsnio 6 dalis.

⁽¹⁹⁾ Direktyvos 2014/24/ES 84 straipsnio 1 dalis.

Ar dėl to neįmanoma laikytis net labai trumpų pagreitinto riboto konkurso (atitinkamai 15 arba 10 dienų pasiūlymui pateikti) terminų, reikės įvertinti kiekvienu konkrečiu atveju, visų pirma kalbant apie smarkiai išaugusius neatidėliotinus poreikius kylant užsikrėtusiųjų statistikos kreivei.

Kaip išaiškinta Teisingumo Teismo praktikoje ⁽²⁰⁾, susiklosčius ypatingos skubos aplinkybėms viešasis pirkimas turi būti atliktas nedelsiant. Šia išimtimi negalima naudotis tais atvejais, jei tokiu būdu sutarties sudarymo procedūra užtrunka ilgiau nei vykdant skaidrų, atvirą ar ribotą, konkursą, įskaitant pagreitintas (atviro arba riboto konkurso) procedūras.

2.3.3. *Nenumatyto įvykio ir didelės skubos priežastinis ryšys*

Nėra pagrindo abejoti, kad neatidėliotini ligoninių ir sveikatos priežiūros įstaigų poreikiai yra tiesiogiai susiję su COVID-19 pandemija.

2.3.4. *Priemonės, naudotinos laikinai, kol bus rasti ilgalaikiai sprendimai*

Derybos be išankstinio skelbimo apie pirkimą gali suteikti galimybę tinkamai patenkinti būtinausias reikmes. Tokie pirkimai pasitelkiami laikinam problemos sprendimui, kol bus rastas ilgalaikis sprendimas, pavyzdžiui, preliminarioji sutartis dėl prekių ir paslaugų, sudaroma pagal įprastas (įskaitant pagreitintas) procedūras.

⁽²⁰⁾ Žr. 2013 m. birželio 20 d. Teisingumo Teismo sprendimo byloje C-352/12 50–52 punktus.

ISSN 1977-0960 (elektroninis leidimas)
ISSN 1725-521X (popierinis leidimas)

Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIEUKSEMBURGAS

LT